

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 marca 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) oraz art. 84 ust. 1, ust. 9 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.) stwierdził, że A. S. (1) pobrał nienależne świadczenia za okres od 1 października 2017 roku do 28 lutego 2018 roku w łącznej kwocie 7484,95 zł z uwagi na pobieranie w tym samym czasie emerytury z KRUS i zobowiązał ubezpieczonego do zwrotu wskazanej kwoty.

/decyzja – k. 62 akta ZUS/

Odwołanie od powyższej decyzji złożył ubezpieczony w dniu 23 kwietnia 2019 r. i wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez ustalenie, że nie jest zobowiązany do zwrotu spornych świadczeń.

/odwołanie – k. 3-5/

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie podnosząc argumenty tożsame jak w zaskarżonej decyzji.

/odpowiedź na odwołanie – k.12/

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

A. S. (2) urodził się (...)

/okoliczności bezsporne/

Ubezpieczonemu od 8 stycznia 1988 r. zostało przyznane prawo do renty inwalidzkiej z ZUS. Jednocześnie od dnia 27 lipca 1990 roku uzyskał on prawo do renty inwalidzkiej z KRUS. Przez cały okres pobierania renty wnioskodawca otrzymywał obydwie renty w zbiegu tj. 100% renty z ZUS i 50% renty z KRUS.

/decyzja k. 15 akta ZUS; decyzja k 12 akt KRUS /

W dniu 4 września 2017 roku skarżący złożył do ZUS wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury. We wniosku wskazał, że pobiera rentę z ZUS i KRUS.

/wniosek k 1-3 akt ZUS/.

Decyzją z dnia 2 października 2017 roku KRUS przyznał odwołującemu się **z urzędu** prawo do emerytury rolniczej od dnia 1 października 2017 roku.

/decyzja KRUS k 100 akt KRUS/.

Decyzją z dnia 11 października 2017 roku ZUS przyznał odwołującemu się prawo do emerytury od dnia 1 października 2017 roku. Jednocześnie organ rentowy poinformował ubezpieczonego, że podjęcie wypłaty świadczenia nastąpi po zakończeniu postępowania wyjaśniającego z KRUS.

W decyzji przyznającej prawo do emerytury zawarte było w punkcie VI.1 pouczenie, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do dwóch lub więcej świadczeń emerytalno - rentowych, organ wypłaca jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez emeryta – rencistę. Jednocześnie w pkt. 2 i 3 wskazano w jakich wypadkach zbiegu uprawnień nie obowiązuje zasada wypłaty jednego świadczenia. Pouczenie zawierało też informację o tym czym jest nienależne

świadczenie oraz informację o tym, że osoba, która pobrała nienależne świadczenie jest zobowiązana do jego zwrotu (pkt III)

/decyzja k 8-9 akt ZUS/.

Pismem z dnia 14 listopada 2017 roku KRUS poinformował organ rentowy, że ubezpieczonemu zostało przyznane z urzędu prawo do emerytury rolnej od dnia 1 października 2017 roku, którą pobiera w zbiegu z rentą inwalidzką ZUS.

/pismo k 11 akt ZUS/.

Decyzją z dnia 20 listopada 2017 roku ZUS podjął wypłatę emerytury od dnia 1 października 2017 roku wskazując, że jest to decyzja ostateczna wydana po zakończeniu postępowania wyjaśniającego z KRUS.

/decyzja k 15-16 akt ZUS/.

Pismem z dnia 22 listopada 2017 roku ZUS poinformował KRUS o podjęciu na rzecz ubezpieczonego wypłaty emerytury od dnia 1 października 2017 roku bez zwiększenia z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników

/pismo k 17 akt ZUS/.

Pismem z dnia 5 grudnia 2017 roku KRUS ponownie poinformował ZUS, iż skarżący pobiera emeryturę rolniczą w zbiegu z rentą z ZUS i zwrócił się o przesłanie decyzji wstrzymującej wypłatę renty.

/pismo KRUS k 18 akt ZUS/.

Decyzją z dnia 15 grudnia 2017 roku ZUS od dnia 1 października 2017 roku zawiesił wnioskodawcy rentę z tytułu niezdolności do pracy z uwagi na nabycie uprawnień emerytalnych.

/decyzja k 19-20 akt ZUS/.

Pismem z dnia 19 grudnia 2017 roku ZUS przesłał do KRUS decyzję o wstrzymaniu wypłaty renty i zwrócił się z prośbą o nadesłanie kwoty wypłaconego świadczenia w celu dokonania potrącenia.

/pismo k 21 akt ZUS/.

W dniach 12 stycznia, 16 stycznia odbywała się kolejna korespondencja między instytucjami

/pisma m 24-25 akt ZUS/

Decyzją z dnia 19 lutego 2018 roku KRUS wstrzymał od dnia 1 marca 2018 roku wypłatę zbiegu świadczeń emerytury rolnej i renty inwalidzkiej ZUS z powodu przyznania emerytury z ZUS. Jednocześnie poinformował skarżącego, że wznowienie wypłaty świadczenia nastąpi jeżeli zadeklaruje on chęć pobierania emerytury rolnej z rentą ZUS zamiast emerytury z ZUS

/decyzja k 25 akt ZUS/.

W dniu 9 marca 2018 roku odwołujący złożył wniosek o powrót do dotychczas wypłacanej renty inwalidzkiej, z uwagi na przyznanie mu od 1 października 2017 roku niższej emerytury. O tej zmianie, jak wskazał, został powiadomiony w dniu 3 marca 2018 roku

/wniosek k 27/.

Pismem z 9 kwietnia 2018 roku ZUS przesłał do KRUS pismo wnioskodawcy z 9 marca 2017 roku informując, iż emerytura została wstrzymana od 1 kwietnia 2018 roku.

/pismo ZUS k 28 akt ZUS/.

Decyzją z dnia 9 kwietnia 2018 roku ZUS wstrzymał skarżącemu wypłatę emerytury od dnia 1 kwietnia 2018 roku.

/decyzja k 29-30 akt ZUS/.

Korespondencja pomiędzy ZUS a KRUS toczyła się pisemnie, mailowo, telefonicznie przez długi okres, a dotyczyła między innymi wątpliwości kto powinien zwrócić środki finansowe wypłacone odwołującemu za sporny okres

/korespondencja k 32-57 akt ZUS/.

Dopiero w dniu 11 marca 2019 roku sporządzona została notatka, z której wynika, że 25 lutego 2019 roku została ujawniona nadpłata emerytury za sporny okres, przyczyny tej nadpłaty powstały po stronie świadczeniobiorcy, a powstała ona z powodu zbyt późnego powiadomienia o zmianie w uprawnieniu do świadczeń.

/notatka k 61 akt ZUS/.

Decyzją z dnia 11 marca 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) oraz art. 84 ust. 1, ust. 9 i 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.) stwierdził, że A. S. (1) pobrał nienależne świadczenia za okres od 1 października 2017 roku do 28 lutego 2018 roku w łącznej kwocie 7484,95 zł z uwagi na pobieranie w tym samym czasie emerytury z KRUS i zobowiązał ubezpieczonego do zwrotu wskazanej kwoty.

/decyzja – k. 62 akta ZUS/

Tak ustalony stan faktyczny nie był sporny pomiędzy stronami. Szczegółowych ustaleń Sąd Okręgowy w Łodzi dokonał w oparciu o całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie, w tym na podstawie powołanych dokumentów znajdujących się w aktach ZUS i KRUS, które nie budzą wątpliwości co do ich wiarygodności.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Stosownie do art. 84 ust. 1 ustawy z dnia systemie ubezpieczeń społecznych z dnia 13 października 1998 r. (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r., poz. 300) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się: świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczone o braku prawa do ich pobierania (art. 84 ust. 2 pkt 1) oraz świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia (art. 84 ust. 2 pkt 2).

Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata (art. 84 ust. 3) .

Stosownie zaś do art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się: świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania oraz świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.

Na mocy art. 95 ust. 1 ustawy w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Z ust. 2 wynika, że przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Stosownie do treści art. 96 ust. 1 odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do:

- 1) renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową;
- 2) renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2018 r. poz. 276);
- 3) renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy, wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy lub chorobą zawodową.

Zgodnie z ust. 2 odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub renty z prawem do emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego rolników.

Zgodnie z dyspozycją art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2017 r., poz. 2336 ze zm.) w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie, z zastrzeżeniem ust. 4. Z treści ust. 2a wynika, że przepisu ust. 2 nie stosuje się do osób uprawnionych jednocześnie do emerytury rolniczej oraz do emerytury przyznanej na podstawie art. 24 ust. 1, art. 24a lub art. 184 przepisów emerytalnych.

Uprawniony do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy albo renty rodzinnej z ubezpieczenia i do emerytury na podstawie art. 24 lub art. 24a przepisów emerytalnych traci prawo do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy albo renty rodzinnej z ubezpieczenia, chyba że zanim wystąpi z wnioskiem o prawo do emerytury na podstawie art. 24 lub art. 24a przepisów emerytalnych złoży oświadczenie, że wybiera rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy albo rentę rodzinną z ubezpieczenia. W przypadku złożenia tego oświadczenia środki zgromadzone na jego rachunku w otwartym funduszu emerytalnym są przekazywane przez ten fundusz, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa. Oświadczenie o wyborze świadczenia jest ostateczne i nie przysługuje od niego prawo odstąpienia (ust. 2b). W przypadku gdy uprawniony do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy nie spełnia warunków do emerytury rolniczej na podstawie art. 22 ust. 3, Kasa wzywa uprawnionego do renty rolniczej z

tytułu niezdolności do pracy, w terminie co najmniej 3 miesięcy przed osiągnięciem wieku emerytalnego, do złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 2b (ust. 2c).

Stosownie do treści ust. 4 odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia z prawem do:

- 1) renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową;
- 2) renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2018 r. poz. 276);
- 3) renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy, wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy albo wskutek choroby zawodowej;
- 4) świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej.

W rozpoznawanej sprawie skarżoną decyzją Zakład Ubezpieczeń Społecznych zobowiązał wnioskodawcę do zwrotu emerytury wypłaconej na jego rzecz za okres od 1 października 2017 roku do 28 lutego 2018 roku w kwocie 7484,95 zł. Niewątpliwie w tym samym okresie skarżący miał przyznane prawo do emerytury rolnej, która była wypłacana przez KRUS. Jak wynika z powołanych wyżej przepisów nie jest możliwym pobieranie dwóch świadczeń emerytalnych jednocześnie.

Świadczeniem nienależnym ***może być tylko świadczenie, wypłacone osobie, która w dniu wydania decyzji spełniała warunki do pobierania świadczenia, ale później utraciła uprawnienie do jego pobierania*** i mimo prawidłowego pouczenia nie powiadomiła

o okolicznościach pozbawiających prawa do wypłaty świadczeń, bądź osobie, która nie miała w dniu wydania decyzji prawa do świadczenia i uzyskała wypłatę świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów, albo innego świadomego wprowadzenia organu rentowego w błąd. Istotnym elementem konstrukcyjnym pojęcia nienależnego świadczenia jest świadomość osoby, która pobrała świadczenia, co do faktu, że zostało ono jej wypłacone bez podstawy prawnej na skutek świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części).

Pouczenie

o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ ***pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia*** /por. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 2008 roku, sygn. akt I UK 394/07, L. oraz w wyroku z dnia

14 marca 2006 roku, sygn. akt I UK 161/05, L./.

Bezspornym jest między stronami, że ubezpieczonemu od 8 stycznia 1988 r. zostało przyznane prawo do renty inwalidzkiej z ZUS, a jednocześnie od dnia 27 lipca 1990 roku uzyskał on prawo do renty inwalidzkiej z KRUS. Przez cały okres pobierania renty wnioskodawca otrzymywał obydwie renty w zbiegu 100% i 50%.

W dniu 4 września 2017 roku skarżący złożył do ZUS wnioski o przyznanie mu prawa do emerytury, w którym to wskazał, że pobiera rentę z ZUS i KRUS, co było zgodne ze stanem rzeczywistym na dzień złożenia wniosku. Decyzją z dnia 2 października 2017 roku KRUS przyznał odwołującemu się ***z urzędu*** prawo do emerytury rolnej od dnia 1 października 2017 roku, zaś decyzją z dnia 11 października 2017 roku z kolei ZUS przyznał odwołującemu się prawo

do emerytury od dnia 1 października 2017 roku. Należy podkreślić, iż organ rentowy jednocześnie poinformował ubezpieczonego, że podjęcie wypłaty świadczenia nastąpi po zakończeniu postępowania wyjaśniającego z KRUS.

A zatem już z powyższego jasno wynika, że organ rentowy miał pełną świadomość konieczności wyjaśnienia sytuacji ubezpieczonego, który przez ponad 20 lat pobierał dwie renty w zbiegu z ZUS i KRUS. W tym też celu zostało wszczęte postępowanie wyjaśniające z KRUS. Już pismem z dnia 14 listopada 2017 roku KRUS poinformował organ rentowy, że ubezpieczonemu zostało przyznane z urzędu prawo do emerytury rolnej od dnia 1 października 2017 roku, którą pobiera w zbiegu z rentą inwalidzką ZUS. Należy podkreślić, że na datę wydania decyzji przyznającej skarżącemu prawo do emerytury nie została wydana decyzja o wstrzymaniu wypłaty renty z tytułu niezdolności do pracy przez ZUS. Tym samym KRUS uznał, że odwołujący nadal pobiera taką rentę.

Pomimo jasnej informacji z KRUS, że po złożeniu przez wnioskodawcę do ZUS wniosku o przyznanie mu prawa do emerytury, KRUS przyznał mu już prawo do emerytury rolnej i podjął jej wypłatę w zbiegu z rentą z tytułu niezdolności do pracy z ZUS, decyzją z dnia 20 listopada 2017 roku ZUS podjął wypłatę emerytury od dnia 1 października 2017 roku wskazując, że jest to decyzja ostateczna wydana po zakończeniu postępowania wyjaśniającego z KRUS. W toku postępowania organ rentowy nie był w stanie wyjaśnić tej rozbieżności tj. z jakiego powodu została podjęta decyzja o wypłacie emerytury w sytuacji, gdy posiadał już wiedzę o fakcie przyznania i wypłaty na rzecz skarżącego od dnia 1 października 2017 roku emerytury rolnej w zbiegu z rentą z ZUS. Zakładając, że pracownicy organu rentowego są niewątpliwie specjalistami w swojej dziedzinie, wydaje się co najmniej zaskakującym podjęcie decyzji z 20 listopada 2017 roku, o podjęciu wypłaty świadczenia skarżącemu, który tego świadczenia nie powinien mieć w tych okolicznościach wypłacanego.

Powyższe nie zakończyło postępowania wyjaśniającego z KRUS, wbrew twierdzeniu ZUS z decyzji z dnia 20 listopada 2017 roku, gdyż pismem z dnia 22 listopada 2017 roku ZUS poinformował KRUS o podjęciu na rzecz ubezpieczonego wypłaty emerytury od dnia 1 października 2017 roku bez zwiększenia z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników, co spotkało się z niezwłoczną reakcją ze strony KRUS. Pismem z dnia 5 grudnia 2017 roku KRUS ponownie poinformował ZUS, iż skarżący pobiera emeryturę rolniczą w zbiegu z rentą z ZUS i zwrócił się o przesłanie decyzji wstrzymującej wypłatę renty. Jednakże organ rentowy nie posiadał takiej decyzji, gdyż nigdy nie została ona wydana. Dopiero decyzją z dnia 15 grudnia 2017 roku (czyli 10 dni po piśmie z rolniczego organu rentowego) ZUS od dnia 1 października 2017 roku zawiesił wnioskodawcy rentę z tytułu niezdolności do pracy, z uwagi na nabycie uprawnień emerytalnych, którą to decyzję przesłano pismem z dnia 19 grudnia 2017 roku do KRUS i jednocześnie organ rentowy zwrócił się z prośbą o nadesłanie kwoty wypłaconego świadczenia w celu dokonania potrącenia. W kolejnych dniach i miesiącach trwała burzliwa korespondencja pomiędzy organami rentowymi. Dopiero po wyjaśnieniu szeregu wątpliwości decyzją z dnia 19 lutego 2018 roku KRUS wstrzymał od dnia 1 marca 2018 roku wypłatę zbiegu świadczeń emerytury rolnej i renty inwalidzkiej ZUS z powodu przyznania emerytury z ZUS. Jednocześnie poinformował skarżącego, że wznowienie wypłaty świadczenia nastąpi, jeżeli zadeklaruje on chęć pobierania emerytury rolnej z rentą ZUS zamiast emerytury z ZUS

W dniu 9 marca 2018 roku odwołujący niezwłocznie złożył wniosek o powrót do dotychczas wypłacanej renty inwalidzkiej, z uwagi na przyznanie mu od 1 października 2017 roku niższej emerytury. O tej zmianie, jak wskazał, został powiadomiony w dniu 3 marca 2018 roku.

Ponownie przez wiele miesięcy trwała korespondencja pomiędzy organami rentowymi, w której m.in. ZUS żądał zwrotu nadpłaconej kwoty od KRUS. Ostatecznie w dniu 11 marca 2019 roku (czyli po upływie prawie roku) sporządzona została notatka, z której wynika, że 25 lutego 2019 roku została ujawniona nadpłata emerytury za sporny okres, przyczyny tej nadpłaty powstały po stronie świadczeniobiorcy, a powstała ona z powodu zbyt późnego powiadomienia o zmianie w uprawnieniu do świadczeń. W oparciu o powyższą notatkę ZUS wydał sporną decyzję zobowiązującą skarżącego do zwrotu wypłaconych mu kwot świadczenia emerytalnego za okres od października 2017 r. do lutego 2018 r.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że zapisy z notatki nie oddają rzeczywistego stanu rzeczy. Nie jest bowiem zgodne z prawdą, że dopiero w dniu 25 lutego 2019 roku została ujawniona nadpłata emerytury za sporny okres, gdyż w kwestii owej nadpłaty organ rentowy prowadził korespondencję z KRUS przez okres wcześniejszego roku. Trudno również uznać za zgodne z prawdą stwierdzenie, iż przyczyny tej nadpłaty powstały po stronie świadczeniobiorcy z powodu zbyt późnego powiadomienia o zmianie w uprawnieniu do świadczeń. Przede wszystkim wnioskodawca poinformował ZUS o pobieraniu świadczeń zarówno z ZUS jak i KRUS już we wniosku o przyznanie mu prawa do renty 4 września 2017 r. Organ rentowy wydał w dniu 11 października 2017 roku decyzję przyznającą odwołującemu prawo do emerytury, ale mając świadomość obniżonego wieku emerytalnego skarżącego wszczął postępowanie z KRUS i nie podjął jej wypłaty, o czym poinformował wnioskodawcę. Na zapytanie ZUS-u, KRUS wskazał już 17 listopada 2017 roku (data wpływu pisma KRUS do ZUS), że wypłaca odwołującemu emeryturę rolną w zbiegu z rentą z ZUS, a pomimo to ZUS 20 listopada 2017 roku wydał decyzję, którą podjął wypłatę spornego świadczenia. Trudno w takich okolicznościach uznać, że przyczyny tej nadpłaty powstały po stronie świadczeniobiorcy z powodu zbyt późnego powiadomienia o zmianie w uprawnieniu do świadczeń. Niezwykła wręcz niekompetencja organu rentowego w tym zakresie doprowadziła do sytuacji, w której skarżący miał jednocześnie dwie decyzje – o podjęciu od dnia 1 października 2017 roku wypłaty emerytury oraz prawo do wypłaty renty z ZUS, gdyż jej nie zawieszono. Dopiero po interwencji KRUS, decyzją z dnia 15 grudnia 2017 roku ZUS od dnia 1 października 2017 roku zawiesił wnioskodawcy rentę z tytułu niezdolności do pracy. Przez kolejny rok organ rentowy m.in. usiłował wyegzekwować sporne kwoty od KRUS, który odmówił ich wypłaty, a następnie obciążył obowiązkiem ich zwrotu skarżącego.

W tym miejscu warto podkreślić, iż odwołujący jest osobą schorowaną, cierpiącą na schizofrenię i nie wydaje się być zaskakującym, że nie był w stanie rozpoznać co się dzieje. Przez ponad 20 lat miał wypłacane dwa świadczenia w zbiegu, a zatem tym bardziej nie wydawało mu się niczym dziwnym, że przez sporny okres także otrzymywał dwa świadczenia. Dopiero po decyzji z dnia 19 lutego 2018 roku, którą KRUS wstrzymał od dnia 1 marca 2018 roku wypłatę zbiegu świadczeń emerytury rolnej i renty inwalidzkiej ZUS, a jednocześnie poinformował skarżącego, że wznowienie wypłaty świadczenia nastąpi, jeżeli zadeklaruje on chęć pobierania emerytury rolnej z rentą ZUS zamiast emerytury z ZUS, niezwłocznie w dniu 9 marca 2018 roku odwołujący złożył wniosek o powrót do dotychczas wypłacanej renty inwalidzkiej (o tej zmianie, jak wskazał, został powiadomiony w dniu 3 marca 2018 roku).

Swoim postępowaniem, a na koniec sporną decyzją, organ rentowy pozbawił skarżącego możliwości złożenia stosownego wniosku we wcześniejszym okresie i nakazał mu zwrot spornych świadczeń uznając, że są one nienależne.

Jak podkreślono na początku rozważań świadczeniem nienależnym, stosownie do powołanych przepisów, może być **tylko świadczenie**, wypłacone osobie, która

w dniu wydania decyzji spełniała warunki pobierania świadczenia, ale później utraciła uprawnienie do jego pobierania i mimo prawidłowego pouczenia nie powiadomiła

o okolicznościach pozbawiających prawa do wypłaty świadczeń. W ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawca na datę wydania decyzji z 20 listopada 2017 roku o podjęciu wypłaty świadczenia emerytalnego, nie spełniał przesłanek do jego pobierania, o czym ZUS doskonale wiedział. Skoro bowiem wnioskodawca nadal nie miał zawieszonych praw do renty z tytułu niezdolności do pracy, a jednocześnie ZUS wiedział, że ma on przyznane prawo do emerytury rolnej, która jest wypłacana przez KRUS od 1 października 2017 roku w zbiegu z rentą z ZUS, nie powinien był wydać decyzji o podjęciu wypłaty spornego świadczenia. A zatem nie mamy w niniejszej sprawie do czynienia ze świadczeniem wypłaconym osobie, która w dniu wydania decyzji spełniała warunki pobierania tego świadczenia i dopiero później utraciła uprawnienie do jego pobierania (a nadto mimo prawidłowego pouczenia nie powiadomiła o okolicznościach pozbawiających prawa do wypłaty świadczeń). Już bowiem na datę wydania decyzji o podjęciu wypłaty nie było podstaw do jej podjęcia z uwagi na powyższe.

Tym samym nie może być mowy o uznaniu, że w przedmiotowej sprawie mamy do czynienia ze świadczeniem nienależnym w rozumieniu powołanych wyżej przepisów.

Jedynie na marginesie należy zauważyć, iż wskazane w decyzji pouczenie, z uwagi na jego nieadekwatność do niniejszego stanu faktycznego, nie może mieć żadnego wpływu na rozstrzygnięcie w przedmiotowej sprawie.

Jak wskazano wyżej, nie został spełniony podstawowy warunek uznania świadczenia za nienależne w rozumieniu powołanych przepisów. Drugim zaś warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części). Pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 19.05.2016 roku, III AUa 678/15; wyrok Sądu Najwyższego z 3.02.2016 roku, I UK 63/15).

W przedmiotowej sprawie nie można mówić o jakichkolwiek zmianach, które zaszły w czasie pobierania świadczenia, gdyż zmiany te zaszły przed podjęciem wypłaty świadczenia w decyzji z dnia 20 listopada 2017 roku. W powołanych decyzjach znajdują się jedynie pouczenia o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę, brak jest natomiast pouczenia co się dzieje w sytuacji gdy organ rentowy zna te okoliczności przed wydaniem decyzji o podjęciu wypłaty świadczenia.

Należy podkreślić, że obowiązek zwrotu świadczenia obciąża więc tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze, mając świadomość jego nienależności. Dotyczy to zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach dotyczących braku prawa do pobierania świadczenia jak i osoby, która uzyskała świadczenie na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd organu wypłacającego świadczenie. Świadomość nienależności świadczenia może mieć źródło w pouczeniu udzielonym przez organ rentowy co do okoliczności powodujących konieczność zwrotu świadczenia bądź też może wynikać z zawinionego działania osoby, która spowodowała wypłatę świadczeń. Pouczenie osoby pobierającej świadczenie o okolicznościach powodujących ustanie prawa do świadczenia albo wstrzymania wypłaty świadczenia w całości lub części ma doniosły charakter z uwagi na fakt, iż przesądza o świadomości ubezpieczonego pobrania świadczenia bez podstawy prawnej. Powinno ono zawierać informację o okolicznościach, których wystąpienie spowoduje brak prawa do świadczenia lub wstrzymanie jego wypłaty w całości lub części oraz zobowiązanie powiadomienia organu rentowego o zajściu tych okoliczności. Obowiązek udzielenia pouczenia obciąża organ rentowy, który w przypadku sporu zobowiązany jest do wykazania skutecznego doręczenia prawidłowego pouczenia (wyrok Sądu Najwyższego z 11.08.2010 roku, II UK 79/10).

Pouczenie jest więc elementem konstrukcyjnym pojęcia nienależnego świadczenia, a jego brak czyni świadczenie wypłacone bez podstawy prawnej niezwracalnym. Obowiązek udzielenia pouczenia organ rentowy realizuje na różne sposoby, wśród których najbardziej rozpowszechnioną formę stanowi zamieszczanie szczegółowych pouczeń na drukach wniosków o świadczenia, bądź decyzji organu rentowego, w szczególności przyznających prawo do świadczenia. Zapoznanie się z właściwym co do treści i formy pouczeniem jest obowiązkiem świadczeniobiorcy. Osoba, która miała możliwość zapoznania się ze stosowną informacją, a zaniechała jego przeczytania, nie może zostać zwolniona z obowiązku zwrotu świadczenia

Pouczenie nie może być abstrakcyjne i niekonkretne. Musi się odnosić do pobieranego przez uprawnionego świadczenia (wyrok Sądu Najwyższego z 10.12.1985 roku, II URN 207/85). Za należyte pouczenie można uznać tylko takie, które jest wyczerpujące i wyraźne. Pouczenie musi być zgodne z aktualnie obowiązującymi przepisami i zrozumiałe dla osoby, do której jest kierowane. O właściwym pouczeniu w zakresie braku prawa do pobierania świadczenia, w myśl art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy systemowej czy art. 138 ust. 2 ustawy emerytalnej można mówić dopiero wówczas, gdy organ rentowy doprecyzował treść pouczenia w sposób czyniący je jasnym, czytelnym i zrozumiałym dla ubezpieczonego. W praktyce nie jest możliwe, aby organ rentowy odnosił pouczenie indywidualnie do każdego pobierającego świadczenie, nie da się bowiem przewidzieć, które z okoliczności przewidzianych w licznych przepisach wystąpią u danego świadczeniobiorcy. Wobec tego dopuszczalne jest przytoczenie przepisów określających

okoliczności, których wystąpienie spowoduje brak prawa do świadczenia. Udzielona informacja musi być jednak zrozumiała i powinna umożliwiać pobierającemu świadczenie odniesienie jej do własnej sytuacji.

Mając na względzie wcześniejsze rozważania należy wskazać, że ubezpieczony nie wprowadził w błąd organu rentowego, nie podał nieprawdziwych danych, nie można mu przypisać złej wiary w pobieraniu niezasadnego świadczenia emerytalnego za sporny okres, a zatem brak podstaw, do zastosowania art. 84 ust. 2 w/w ustawy. Pobrane przez wnioskodawcę świadczenie nie jest bowiem świadczeniem nienależnym w rozumieniu powołanych przepisów. Całkowicie dowolna i błędna interpretacja stanu faktycznego w niniejszej sprawie, dokonana przez ZUS, nie może prowadzić do negatywnych konsekwencji dla osoby uprawnionej, która nie wprowadziła organu rentowego w błąd ani nie działała wbrew jakimkolwiek pouczeniu, gdyż takiego nie było. Organ rentowy podjął decyzję o wypłacie świadczenia wbrew treści pisma KRUS i pomimo nadal trwającego postępowania wyjaśniającego (co wynika z późniejszej korespondencji między organami) i bez żadnego wniosku ze strony wnioskodawcy o dokonanie wypłaty, a następnie chciał obciążyć sporną decyzją wnioskodawcę konsekwencjami swojego błędnego działania. Skoro ZUS miał wątpliwości co do treści pisma KRUS (choć jest ono w pełni jasne), należało wezwać rolniczy organ rentowy, bądź wnioskodawcę, do wypowiedzenia się w tej kwestii i dopiero po dokładnym ustaleniu podjąć decyzję. A zatem niewątpliwie nie mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie ze świadczeniem nienależnym w rozumieniu powołanych przepisów.

Natomiast art. 84 ust. 11 w/w ustawy, co jasno wynika z treści samego przepisu nie stanowi samodzielnej podstawy do orzeczenia zwrotu takiego świadczenia jak przedmiotowe, które nie jest nieleżenie pobranym świadczeniem. Powyższe wynika wprost z treści art. 84 ust. 11 w/w ustawy, wskazującej, że jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek. Dokonując interpretacji powołanych przepisów w ten sposób, że przepis ten dotyczy wszystkich błędnie wypłaconych świadczeń, zbędnym okazałyby się przepisy regulujące w sposób bardzo jasny i konkretny kiedy mamy do czynienia z nienależnie pobranym świadczeniem w rozumieniu ustawy. Każde bowiem świadczenie wypłacone błędnie przez ZUS, nawet nie spełniające wskazanych wyżej wymogów świadczenia nienależnie pobranego, w przypadku poinformowania organu rentowego przez osobę uprawnioną o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty i nadal wypłacane przez organ, podlegałoby zwrotowi według powołanych przepisów ustawy. Powyższe jest całkowicie sprzeczne z celem wskazanego przepisu, który jako istotną cechę nienależnie pobranego świadczenia (w ujęciu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) traktuje świadomość (złą wiarę) osoby pobierającej świadczenie co do nieprzysługiwania tego świadczenia w całości lub w części w następstwie później zaszłych zdarzeń.

A zatem należy dojść do przekonania, że w niniejszej sprawie pobrane przez odwołującego się świadczenie nie jest świadczeniem nienależnym w rozumieniu przepisów ustawy, a tym samym brak jest podstaw do zastosowania art. 84 ust. 11 ustawy. Brak jest więc podstawy prawnej do żądania od ubezpieczonego zwrotu spornych świadczeń w oparciu o przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych regulujące zwrot nienależnie pobranych świadczeń. W takiej sytuacji organ rentowy może ewentualnie dochodzić od wnioskodawcy zwrotu wskazanych kwot jedynie w postępowaniu cywilnym na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Na koniec Sąd Okręgowy chce podkreślić, że zachowanie organu rentowego w przedmiotowej sprawie uchybia wszelkim zasadom, a zwłaszcza zasadzie zaufania obywatela do organów państwa. Nieprawdopodobnym bowiem w tym stanie faktycznym wydaje się, że organ rentowy, który popełnił tyle merytorycznych błędów, usiłuje obciążyć ich konsekwencjami ubezpieczonego, który jest osobą starszą i bardzo schorowaną. Gdyby bowiem ZUS podejmował w tej sprawie prawidłowe działania skarżący niewątpliwie miałby możliwość złożenia stosownego wniosku o przywrócenie mu dotychczas wypłacanej renty inwalidzkiej jeszcze w październiku czy w listopadzie 2017 roku, a nie dopiero w marcu 2018 roku, po pouczeniu go o takiej możliwości przez KRUS. Zaskakującym jest również stwierdzenie organu rentowego zawarte w notatce z 11 marca 2019 roku, że dopiero 25 lutego 2019 roku została ujawniona nadpłata

emerytury za sporny okres, a jej przyczyny leżą po stronie świadczeniobiorcy, gdyż powstała ona z powodu zbyt późnego powiadomienia o zmianie w uprawnieniu do świadczeń.

W związku z powyższym, Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k. p. c., orzekł jak w sentencji wyroku.

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku z uzasadnieniem i aktami rentowymi, doręczyć pełnomocnikowi ZUS wraz z pouczeniem, iż ma on prawo wniesienia apelacji od tego wyroku do Sądu Apelacyjnego w Łodzi za pośrednictwem Sądu Okręgowego w Łodzi w terminie 14 dni od dnia doręczenia wyroku wraz z uzasadnieniem.